

**BUYUK MUTAFAKKIR ABU NASR FAROBIYNING HAYOT YO'LI BIZ
YOSHLARGA O'RNAK.**

Turobova Shohista Shavkat qizi

*Toshkent tibbiyot Akademiyasi Tibbiy profilaktika va jamoat
salomatligi, ekologiya, atrof muhit muhofazasi va kimyo fakulteti
talabasi S20-02 “B” guruh*

Annotatsiya. Ushbu maqola Farobiy hayotiga chuqur kirib boradi, bugungi yoshlarning intilishlari bilan rezonanslashadigan tushunchalar va Ilhomlarni chizadi. Uning hissalarini, usullari va falsafalarini har tomonlama tahlil qilish orqali biz yosh avlodni bilim va fazilatga intilishlariga rahbarlik qiladigan va ilhomlantiradigan qimmatli saboqlar va abadiy donolikni ochib beramiz.

Kalit so'zlar: Abu Nasr Farobiy, Islom falsafasi, yoshlik, intellektual izlanish, axloqiy izlanish.

Tarix yilnomalarida hayoti vaqt cheklovlaridan ustun bo'lgan, ularning merosi kelajak avlodlar uchun yo'l ko'rsatuvchi chiroq sifatida mustahkam bo'lgan ba'zi raqamlar paydo bo'ladi. Abu Nasr Farobiy, shuningdek, nomi bilan tanilgan Al-Farobiy, falsafa, ilm-fan va axloqqa qo'shgan hissalarini zamonaviy nutqni ilhomlantirishda va xabardor qilishda davom etadigan ana shunday yoritgichlardan biridir. Islom Oltin asrida tug'ilgan Farobiyning bilim va haqiqatga intilishi uni intellektual yutuqlarning ajoyib cho'qqilariga olib chiqdi va falsafa va undan tashqarida o'chmas iz qoldirdi. Zamonaviy dunyoning murakkabliklarini kezar ekanmiz, Farobiyning hayot yo'li bugungi yoshlarning intilishlari va qiyinchiliklari bilan chuqur rezonanslashadigan bebaho saboq va tushunchalarni taqdim etadi.

Abu Nasr Muhammad ibn Muhammad ibn Uslug' Tarxon Forobiydir (873—950) o'z zamonasi ilmlarining barcha sohasini mukammal bilganligi va bu ilmlar rivojiga katta hissa qo'shganligi, yunon falsafasini sharhlab, dunyoga keng tanitganligi tufayli Sharq mamlakatlarida uning nomi ulug'lanib, “AlMuallim as-soniy” - “Ikkinchi muallim” (Aristoteldan keyin), “Sharq Arastusi” deb yuritilgan. Forobiy turkiy qabilalardan bo'lgan harbiy xizmatchi oilasida, Sirdaryo qirg'og'idagi Forob - O'tror degan joyda tug'ilgan. U tug'ilgan hudud Somoniylar tomonidan boshqarilib, Arab Xalifaligining shimoliy chegarasi hisoblangan.

Forobiy yoshlarda ta'lim-tarbiya ta'sirida ijobiy xislatlar va insoniy fazilatlarining shakllanishi haqida so'z yuritib: “Har bir inson boshdan komil emas, ammo tug'ma ravishda o'ziga xos bo'lgan ichki shuur ila bosqichma-bosqich komillikka jiddu jahd bilan intiladi”, deydi va bu jarayonda ularga o'zlari qiziqqan kasb-hunarni o'rgatish lozimligini, agar o'zlarida biror kasbga intilish yo istak

bo'lmasa, majburiy tarzda ta'lim berish kerakligini aytadi. Ya'ni, ta'lim-tarbiya borasida ikki yo'l: ixtiyoriylik va majburiylikni qo'llash to'g'risida o'z tavsiyalarini ilgari suradi.

Ixtiyoriy holatda ta'lim-tarbiya berishda "qanoatbaxsh, chorlovchi, ilhomlantiruvchi so'zlar yordamida odat hosil qilinadi, malaka vujudga keltiriladi, odamdagi g'ayrat, qasd-intilish harakatga aylantiriladi", deb intiluvchan talabani uning orzu-istaklarini ro'yobga chiqarish uchun ilm va hunar tomon yetaklash va bunda bor imkoniyatlardan foydalanish zarurligini uqtiradi.

Nazariy va amaliy bilimlarga intilmaydigan, hayotda biror maqsadga ega bo'lmagan yoshlarni kinoyali tarzda "...gapga kirmaydigan qaysar shaharliklar va boshqa sahroyi xalqlar. Chunki ular o'z istaklaricha, so'z bilan g'ayratga kiradiganlardan emas. Ulardan birortasi nazariy bilimlarni o'rganishga kirishsa, uning fazilati yaxshi bo'ladi. Kasb-hunarlarni va juz'iy san'atlarni egallashga intilish bo'lmasa, bunday odamlarni majbur etmaslik kerak. Chunki shahar xalqlariga tarbiya berishdan maqsad ularni fazilat egasi qilish va san'at ahllariga aylantirishdir", deya bayon qilib, ularga majburiy ta'lim-tarbiya berish usulini qo'llash kerakligini, bu jarayonda talabaning qanday kasb-hunarga salohiyati yetarli ekanini aniqlash va salohiyati yetmagan narsaga majburlamaslik zarurligini aytadi[3]. Jumladan, tarbiya haqida alohida fikr bildirib: "Tarbiya oqillikni vujudga keltiradi. Kishining tarbiyasi bo'lmasa, u bema'nilikni xush ko'radi", deydi.

Demak, Forobiy ta'lim-tarbiya berishda yoshlar nimalarga qiziqishi, ularning qanday kasb-hunarga intilishi bilan hisoblashish va intilishi bo'lmagan yoshlarni muayyan bir kasbga yo'naltirish metodikasini bundan o'n asr oldin ilgari surgan. Alloma orzu qilgan va o'z asarida bayon etgan bu ta'lim tizimi bugungi kunda bizning diyorumizda to'laligicha o'zining amaliy ifodasini topmoqda. Hozir yetishib kelayotgan yosh avlod uchun majburiy o'rta ta'lim va to'garaklar, keyin esa muayyan kasbga yo'naltirilgan uch yillik ixtiyoriy-majburiy ta'lim tizimi yo'lga qo'yilgani Forobiy g'oyalarining hayotda o'z isbotini topganiga yorqin dalildir. Biz "Fozil odamlar shahri" asaridan faqat allomaning ta'limga oid qarashlari haqida so'z yuritdik. Albatta, bu kitobning hikmatlari bisyor. Buni mazkur asar zamonlar osha o'zining qiymati va dolzarbligini yo'qotmay kelayotganidan ham anglab yetish mumkin. Allomaning bu kitobi qanchalik ko'p mutolaa qilinsa, o'zidagi sir va hikmatlarni shunchalik ko'p namoyon qilaverishi shubhasizdir. Jumladan, bu asar yoshlarimizning axloqiy tarbiyasida, ayniqsa, o'zligini anglashida ular tayanadigan bebaho manbalardan biri bo'lib xizmat qiladi.

Farobiy hayoti va tafakkurining doimiy dolzarbligi uning insoniyat mavjudligi va gullab-yashnashi haqidagi ko'p yillik masalalarni hal qilish qobiliyatidadir. Farobiy misolida izlanish va muloqot ruhini qabul qilib, bugungi yoshlar o'zlarini kashf etish va intellektual o'sishning o'zgaruvchan sayohatiga chiqishlari mumkin. Bundan

tashqari, Farobiyning axloqiy fazilatlarini rivojlantirishga bo'lgan e'tibori bilim va axloqiy xulq-atvor o'rtasidagi ichki bog'liqlikni ta'kidlaydi, muvaffaqiyat va bajarilish haqidagi zamonaviy tushunchalarni faqat moddiy izlanishlarga asoslangan. Biz zamonaviy dunyoning murakkabliklarida harakatlanar ekanmiz, Farobiyning hayot yo'li kompas bo'lib xizmat qiladi va bizni o'zimizni va kosmosdagi o'rnimizni chuqurroq tushunishga yo'naltiradi.

Xulosa va takliflar:

Xulosa qilib aytganda, Abu Nasr Farobiyning hayoti va merosi bugungi yoshlarning intilishlari bilan rezonanslashadigan intellektual va axloqiy mukammallikka ta'sirchan qarashni taklif etadi. Farobiy o'zida mujassam etgan qiziquvchanlik, qat'iyatlilik va axloqiy idrok qadriyatlarini qabul qilib, yoshlar o'zlarini kashf etish va jamiyatni yangilashning o'zgaruvchan sayohatiga chiqishlari mumkin. Bundan tashqari, Farobiyning g'oyalari va ta'limotlari bilan shug'ullanish orqali o'qituvchilar va siyosatchilar tanqidiy fikrlash, axloqiy mulohaza va madaniy muloqotni rivojlantiradigan ta'lim muhitini rivojlantirishlari mumkin. Biz yanada adolatli va ma'rifatli jamiyat sari yo'l ochar ekanmiz, keling, kelajak avlodlar uchun intellektual va axloqiy izlanish yo'lini yoritishda davom etayotgan Abu Nasr Farobiyning abadiy donoligidan Ilhom olaylik.

Adabiyotlar.

1. Хдйитметов А. Навоийнинг ижодий методи масалалари. -Т.,УзФА, 1963. Б.143
2. Узбек адабиёти тарихи. 5 томлик. 2 том. -Т.,Фан,1977.- Б.109
3. Четиндог Ю. Алишер Навоий (А.Хдйит таржимаси). - Тошкент: "Мухдррир", 2013. Б.: 32
4. Hasanov N. Navoiy ijodiyotining Turkiyada o'rganilishiga doir \ Navoiyning ijod olami (2-kitob). - Toshkent: "Fan", 2011.
5. Mallayev N. O'zbek adabiyoti tarixi. - Toshkent: "O'qituvchi", 1976.
6. Nagiyeva J. Ozarbayjon adabiyotida Navoiy an'analari \ Alisher Navoiyning adabiy mahorati masalalari (Maqolalar to'plami). - Toshkent: "Fan", 1993. 8-fevral 318
7. Rasul X. Muhammad Fuzuliy\ Muhammad Fuzuliy. Asarlar. Ikki jildlik. 1-jild.- Toshkent: G'.G'ulom nomidagi Badiiy adabiyot nash riyoti, 1968